

ואסור בגיזה ועבודה ויבא לידי תקלה... (מתוך שו"ת הרא"ש מט, ב. וכו"ה בפסקיו סוף בכורות ובפ"ק דע"ז יג).
 וכו"ה בתוס' להלן גג. (ד"ה ואי נלשונם: 'ולהמתין לכהן שירצה לקבלו' אין מורה שמוותר לכהן לטוב אלא שמ"מ אין יכול או
 אינו רוצה ליתן לכהן שאינו רוצה לקבל); כח. (ד"ה עד). וע' גם בהגהות אשר"י פ"ג דביצה אות ו מאו"; טור יו"ד שט, א;
 נוב"ת יו"ד סוסי קפט).

ויש חולקים וסוברים שמוותר להכניס בכור לכיפה בזה"ו (תוס' ע"ז יג: עפ"י הב"ח יו"ד שט. וע"ע במובא ביוסף
 דעת ע"ז שם).

ולענין סירוב הכהן לקבלו כאשר הלה פשע, שמנע עצמו מלפטור מן הבכורה כגון שיכול היה למכור אונה לנכרי ולא עשה
 כן – ע' בפוסקים שו"ד כמה חילוקי דינים.

'נתחייבתי להוסיף בנוגע להלוות ללוי ולעני – שנותן להם סכום כסף ובכל פעם שיש לו להפריש מעשר, מזכה
 אותו להם ושוב נוטלו בניכוי חובו. ע' במשנה גטין ל. רמב"ם מעשר ז, ה-יז), כי אין העני והלוי רשאים להזויל יותר
 מדאי, רק מה שדרך בני אדם להזויל בשעה דחוקה ונחוץ לו מעות עכשיו, והדברים משתנים מצד הענין
 הנחוץ לו ומצד אי אפשר להשיג ממקום אחר, וכן יש לחשוב מה שדרך בני אדם להזויל בדבר שאינו
 בידו עדיין וספק אתא, אבל אסור להזויל מפני ההתחרות של חברו, וזה הווי כהן המסייע בבית הגרנות.
 וכשם שהאיסור על הלוי והעני כך יש איסור על בעה"ב הנותן לו, והאיסור חמור מאד כדאמר בכורות
 כ"ו ב'. ונכון שהלוי והעני יועצו עם חכם וירא על השער שיגמרו' (מתוך אגרת החוון-איש, נדפסה בסוף ספר
 דרך אמונה ח"ג, עמ' שפז).

דף כז

זתנא, מאי טעמא לא קאמר מתנות כהונה? אמר לך, תרומה דקדושת הגוף היא דכיון דלא
 מתחלא, לא אתי למיטעי בה. הני כיון דקדושת דמים נינהו, אתי למיטעי בהון, דבר מיתחל
 קדושתיהו אארבעה זוזי ואתא למינהג בהן מנהג דחולין'. מפרוש רש"י יוצא שלא הותר לישראל
 ליתן טובת הנאה לכהן עבור נתינה לקרובו, אלא בתרומה ומעשר ולא בשאר מתנות. וכן פסק הרא"ש
 ובנו בעל הטורים (יו"ד שלא).

ואולם הרמב"ם (תרומות יב, כ) פסק שבכל המתנות אפשר לעשות כן. וישבו דבריו עם הסוגיא בכמה
 אופנים, אם משום שלדעתו נחלקן הסוגיות בדבר, או באופן אחר (ע' מהרי"ט אלגאזי; בית יוסף יו"ד שלא;
 מנחת חינוך יח, ב; כב, יג; רש"ש, דברי נחמיה והגהות בן אריה. וע' שטמ"ק (ג) דעת תנאים שאין חילוק בין תרומה לשאר
 מתנות, ואפשר שכן פסק הרמב"ם על פי הסוגיא בערכין, כמוש"כ המפרשים).

רבנו גרשום פרש שדיון הגמרא מוסב על דברי התנא 'אין נותנים להם תרומה ומעשר בשכרן, ואם
 עושין כן – חיללו'; שלכך נקט התנא 'תרומה ומעשר' ולא שאר מתנות – כי על שאר מתנות לא רצה
 לומר 'חיללו', מפני שיבואו לטעות ולסבור שיצאו לחולין, אבל בתרומה ומעשר שקדושים קדושת הגוף,
 לא יבואו לטעות בדבר.

לפירוש זה אין מקור מן הגמרא לחלק לדינא בין תרומה לשאר מתנות לענין מתן טובת הנאה לכהן, ואפשר שכן פרש גם
 הרמב"ם. וכן נראה מהרי"ד בפסקיו שלא הביא חילוק זה, וכנראה פירש גם כר"ג שהנידון היה לענין לשון התנא ולא
 לדינא.

'תְּרוּמַת חוּצָה לְאֶרֶץ...'. כתב הרמב"ם (תְּרוּמוֹת א): הַנְּבִיאִים הִתְקִינוּ שֶׁתְּרוּמוֹת וּמַעֲשֵׂרוֹת יִהְיוּ נוֹהֲגוֹת בְּאֶרֶץ שְׁנַעַר מִפְּנֵי שֶׁהָיָא סְמוּכָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְרוּב יִשְׂרָאֵל הוֹלְכִים וְשָׁבִים שָׁם [וְזֶה מִלְּבַד הָאֲרָצוֹת שֶׁכָּבַשׁ דוּד שְׂאִין דִּינָם כְּחוּצָה לְאֶרֶץ וְלֹא כְּאֶרֶץ, וְהָיָא הַנְּקִרָא 'סוּרִיא']. וְהַחֲכָמִים הָרֵאשׁוֹנִים הִתְקִינוּ שֶׁיִּהְיוּ נוֹהֲגוֹת אִף בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, בְּעִמּוֹן וּבְמוֹאָב, מִפְּנֵי שֶׁהֵם סְבִיבוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

'וְאוֹכֵל לֶה כֶּהֱן קֶטֶן... וְאוֹכֵל לֶה כֶּהֱן גְּדוֹל'. יֵשׁ סוֹבְרִים [דְּלָא כְּתוּס' וּר"ש (חֲלָה ד, ח). וְרַמְבַּ"ם (תְּרוּמוֹת ז, ח). וְע' בְּשֵׁתֵי הַלְּשׁוֹנוֹת בְּרִש"י], דּוֹקָא כֶּהֱן קֶטֶן, אֲבָל בְּגִדּוֹל אֲפִילוּ לְאַחַר טְבִילָה לֹא הִתִּירוּ מִשׁוּם שְׁגוּזִים בְּגִדּוֹל אֲטוּ זִיבָה. אוּ גַם לְאַחַר טְבִילָה אֲטוּ קוֹדֵם טְבִילָה (עַפ"י רַב"ד תְּרוּמוֹת שָׁם, וּבִדְעַת הַר"י[ח]).

'עוֹד צָרִיךְ טַעַם לְמִנְהַגּוֹ (ע' רמ"א יו"ד שֶׁכָּב בְּשֵׁם מֵהַר"י) שְׂאִין נוֹתְנִין חֵלֶת חו"ל לְכֶהֱן קֶטֶן וּגְדוֹל שֶׁטְבַל לְקִרְיוֹ. וְכִתְבוּ הַש"ךְ (ס' שֶׁכָּב) וְהַמְגֵן-אֲבֵרָה (ס' תְּנֹז) בְּשֵׁם מֵהַר"י דְּמִשׁוּם שְׂאִין לְנוּ כֶּהֱן וְדָאִי. וְאֵע"ג דְּלְתְּרוּמַת חו"ל מְעַלִּין מְנִשְׂיָאוֹת כְּפִים וְכַמְבוּאָר כְּתוּבוֹת כ"ה א' דְּלִמְאָן דְּאִמְרֵי אִין מְעַלִּין מִתְּרוּמָה לְיוֹחֲסִין, מְעַלִּין מְנִשְׂיָאוֹת כְּפִים לְתְּרוּמָה, וּבְתְּרוּמָה דְּרַבְנָן לְכוּלֵי עֵלְמָא אִין מְעַלִּין לְיוֹחֲסִין וּמִמִּילָא מְעַלִּין מְנִשְׂכ' לְתְּרוּמָה דְּרַבְנָן, וְכֵן הוּא בְּר"מ פ"כ מֵהַלְכוֹת אִיסוּ"ב – מְכַל מְקוּם אִי אֲפִשֵׁר לְנוּ לְהַעֲלוֹת מְנִשְׂיָאוֹת כְּפִים לְתְּרוּמָה דְּרַבְנָן, דְּמִן הַדִּין אִין כֶּהֱן נֶאֱמָן עַל פִּי עֲצֻמוֹ לְנִשְׂיָאוֹת כְּפִים וְלְתוֹרָה בְּמְקוּם דְּאִיכָא תְּרוּמָה וְכַמְבוּאָר בַּה"ע ס' ג', אֲלָא בְּמְקוּם דְּלִיכָא תְּרוּמָה מֵהִימָן לְנ"כ כִּיּוֹן דְּלִיכָא רִיחַ בְּדַבְרֵי, וּבְגִלּוֹתָנוּ אִין ב"ד שִׁיפְקָחוּ עַל הַדְּבַר, וְנִהְגוּ לְהֶאֱמִין כֹּל מִי שְׁבָא וְאִמְרֵי כֶּהֱן אֲנִי, וְלִכְּן אִי אֲפִשֵׁר לִיתֵן לְכֶהֱן תְּרוּמָה, דְּדִלְמָא עַל פִּי עֲצֻמוֹ עֵלָה הוּא אוּ אֲבִיו אוּ אֲבִיו אֲבִיו, וְלִכְּן נִמְנָעוּ מִלְּהֶאֱכִיל לְכֶהֱן חֵלֶת חו"ל וְכַמְבוּאָר כְּתוּבוֹת שָׁם, דְּדוֹקָא בְּמְקוּם דְּאִיכָא ב"ד מְעַלִּין מְנ"כ לְיוֹחֲסִין.

וְכַמּוֹ כֵּן בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אִין לְנוּ כֶּהֱן לְחִילּוֹק תְּרוּמָה, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיָה ב"ד בְּדוֹרוֹת מִן הַדְּוֹרוֹת וּבְמִקְוֹמוֹת מִן הַמְּקוּמוֹת וּנְכַנְסוּ הַרְבֵּה כְּהֻנִּים לְנ"כ וְלְתוֹרָה עַל פִּי עֲצֻמוֹ.

וּמִיָּהוּ אִי הָיָה בִּידְעוֹ עֲכָשִׁיו לְגִדּוֹר שֶׁלֹּא יַעֲלוּ עַל פִּי עֲצֻמוֹ, אֲפִשֵׁר שֶׁהָיָה רְאוּי לְהַחְזִיר הַדְּבַר לְיוֹשְׁנָה, שִׁיְהִיו הַכְּהֻנִּים אוֹכְלִין בְּחֵלֶת חו"ל וְנוֹטְלִין לְשִׁרְיָפָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, דְּכִיּוֹן דְּנִמְנָעוּ מִלִּיתֵן לָהֶם תְּרוּמָה וְחֵלָה, שׁוּב אִין שְׁבַח כְּהוֹנָה, וְאִין לְחוּשׁ מִשׁוּם זְמַן מוֹעֵט שֶׁנְּכַנְסוּ שֶׁלֹּא בְּרִשׁוֹת ב"ד מִשׁוּם שְׁבַח כְּהוֹנָה, וְאִם נְכַנְסוּ עַל פִּי עֲצֻמוֹ לֹא יִדְעוּ אִם שִׁקְרוּ, וּמַעֲיָקֵר הַדִּין הַכְּהֻנִּים בְּחֻזְקָתָן אֲלָא שְׂאֵנוּ חוֹשְׁשִׁים שֶׁאִם נִיתֵן לָהֶם תְּרוּמָה וְיִהְיֶה עֲלֵינוּ לְתַקֵּן שֶׁלֹּא יַעֲלוּ הַכְּהֻנִּים לְנ"כ וְלְתוֹרָה עַל פִּי עֲצֻמוֹ וְאִין יִדְעוּ תְּקִיפָה לְשִׁמּוֹר הַדְּבַר, וְלִכְּן שׁוֹרְפִין חֵלֶת חו"ל, וְכֵן אִין נוֹתְנִין תְּרוּמָה לְכֶהֱן בְּא"י, אֲבָל לֹא מִצִּינוּ בְּפוֹסְקִים מִנְהַג שְׂאִין נוֹתְנִין תְּרוּמָה בְּזְמַן הַזֶּה לְכֶהֱן לְהִסְיָקָה.

וְהִנֵּה לְדַעַת מֵהַר"י שְׂאִין מְאִכִּילִין תְּרוּמַת חו"ל לְכֶהֱן בְּזִמְנֵינוּ, נִתְפַּרֵּשׁ גַּם כֵּן הַטַּעַם שְׂאִין מְפָרִישִׁין שְׁנִים בְּחו"ל, כִּיּוֹן שֶׁגַּם הַשְּׁנִיָּה אִין לְנוּ כֶּהֱן לְאוֹכְלָה, וּמִדְּנַחְקוֹ הָרֵאשׁוֹנִים ז"ל בְּטַעַם שְׂאִין אֲנוּ מְפָרִישִׁין שְׁנִים, מִשְׁמַע דְּלָא ס"ל הָא דְּמֵהַר"י אֲלָא כְּהִנֵּי זְמַנְנוּ מוֹתְרִין בְּתְּרוּמַת חו"ל וְצ"ע' (חֻזוֹן אִישׁ בְּכוֹרוֹת עַמ' 318. [וְע"ע חו"א יו"ד ז (א), ג' עֵינִין נְתִיבַת רֵאשִׁית הִגּוּ לְכֶהֱן בּוֹה"ז, מוֹבָא בְּחוּלִין קְלוֹ]).

וְע' מִשְׁנ"ב (סוֹס"י תְּנֹז) דְּלִדְיָנָא דַּעַת הַרְמ"א שְׁנוֹתְנִים לְקֶטֶן אוּ לְגְדוֹל שֶׁטְבַל לְקִרְיוֹ, אֲלָא שֶׁלֹּא נִהְגוּ כֵּן מִלְּבַד בְּפִסְחָא יֵשׁ מְקוּמוֹת שְׁנוֹתְנִים חֲלָה לְכֶהֱן גְּדוֹל שֶׁטְבַל לְקִרְיוֹ.

'טַמָּא מַת מַהוּ שִׁיטְבוּל וְאוֹכֵל תְּרוּמַת חוּצָה לְאֶרֶץ'. אִף עַל פִּי שֶׁגַם לְאַחַר טְבִילָה יִישָׂאָר טַמָּא כְּשֶׁהָיָה, שֶׁהָיָה לֹא הָיָה [וְהָלָא רַב שְׂאִמְרֵי טוֹבֵל – עַל כְּרַחֲךָ בְּלֹא הוֹזָא אִמְרֵי, כִּי בְּבַבֵּל לֹא הָיוּ נוֹהֲגִים לְהוֹזֵר]; – אֲפִשֵׁר שְׂאִף תְּרוּמַת חו"ל וְחֵלֶת חו"ל הָאֲסוּרָה לְבַעַל קְרִי, כְּשֶׁהוּא טוֹבֵל צָרִיךְ חֻזְקָה לְתְּרוּמָה [וְכַמּוֹ

ששנינו (בהגיגה יח:) 'הוחזק למעשר – אסור לתרומה', הלכך גזרו על מי שטבל בשביל תרומה ונטמא למת, שיצטרך טבילה כאילו הסיח דעתו מתרומה (עפ"י חזו"א עמ' 318).

(ע"ב) 'דבי רב תנא: שנה בשנה – יום אחד בשנה זו ויום אחד בשנה זו; לימד על הבכור שנאכל לשני ימים ולילה אחד'. ואם תאמר, גם אילו היה נאכל ליום ולילה בלבד, אתה מוצא שנה בשנה – ששחטו ביום האחרון של שנה זו, ונאכל גם בלילה הבא שהיא שנה אחרת [והלא למ"ד יום אחד בשנה חשוב שנה, אף מקצת יום אחד חשוב שנה (כדמוכח בר"ה י:). ודוחק לומר שכיון שהלילה הולך אחר היום בקדשים, נחשב גם הלילה שייך לשנה הקודמת. שפת אמת].

ויש לומר משום דקיימא לן (בר"ה י:): אין מונים שנה אלא מעת שנראה להרצאה, כלומר מבקרו של יום השמיני ללידתו שאז נראה לקרבן, אם כן לעולם נשלמת שנתו בבוקר ולא בערב, הלכך אי אתה מוצא 'שנה בשנה' אלא אם נאכל לשני ימים ולילה אחד (עפ"י רש"ש).

מבואר שההנחה הפשוטה היא שלהרצאה א"צ שבעה ימים מעת לעת אלא מבוקר יום השמיני. וכן מבואר בתוס' ערכין (יח: ד"ה שנתו) כפי שכתב הגרעק"א שם. וכ"ה בחזו"א פרה א,ו. אלא שהעיר שמסתימת הרמב"ם נראה ששמונת ימים נחשבים משעה לשעה. וע"ע בית זבול ח"א יט,ה.

דף כח

'עד שלא נראה להראותו לחכם, רשאי לקיימו שתים ושלש שנים, ומשנראה להראותו לחכם נולד לו מום בתוך שנתו, רשאי לקיימו כל שנים עשר חדש...'. רבנו גרשום (כו:): פרש 'רשאי' – חייב; חייב להמתין עם הבכור שנה, ולא ישחטנו – שמא יבוא כהן. נולד בו מום לאחר שנתו – אינו חייב להמתין, ואם לא בא כהן עד שלשים יום, שוחטו ישראל ומולחו ותולהו עד שיבוא כהן. ואם הסריח – יקברנו.

(וכ"פ בכסף משנה (בכורות א,יא). ומצינו לשון 'רשאי' במשמעות זו, בערכין כח: ערש"י שם. וכן בתוס' בכמה מקומות (ע' במצוין ביוסף דעת קדושין לג:). וע"ע בחדושי הנצי"ב כאן ולהלן נג:).

ואולם התוס' כתבו שפירוש זה דחוק, ופרשו 'רשאי לקיימו' שאין צריך לחזור אחר חכם להוליכו למקום רחוק אלא רשאי לקיימו אצלו עד שיזדמן לו חכם.

עוד פרשו (בד"ה מפני) דלא כרש"י ורבנו גרשום, שזה שאמרו בסיפא 'אינו רשאי לקיימו אלא ל' יום' – מדובר שכבר נתנו לכהן, והוא אינו צריך עכשיו לבשר, נתנו לו חכמים זמן להשהותו שלשים יום. אבל אם לא נתנו לכהן – ימתין עם הבכור לעולם ולא ישחטנו עד שימצא כהן ליתן לו.

א. מהריט"א הוכיח מדבריהם שחייב אכילת בעל-מום תוך שנתו – מדרבנן, כי אם מדאורייתא, מדוע אינו חייב מפני הספק להוליכו לחכם ולברר שמא יתירנו לשחטו והלא מצווים לאכול תוך שנתו.

ויש מי שכתב לדחות: שמא רק בזמן הבית, שהיה אפשר לקיים המצוה בתם – אוי גם בעל מום מצוה לאכול מן התורה, אבל בזמן הזה שא"א לקיים הכתוב בתם, אף כבע"מ אינו מצוה מן התורה. [וצ"ב שהרי בעצם יש חיוב גם עתה להקריב אלא שאי אפשר, וביחוד למאי דקיי"ל מקריבים אעפ"י שאין בית].

ועוד, אין ברור שמתויבים במצות-עשה דאורייתא לילך למרחקים לקיימה, כדמשמע קצת בפסחים קיג: וסוכה מז. כן כתב ר"ד זינצהיים בספרו 'יד דוד'.

ובספר חיי אדם (סח,יט) נסתפק בדבר, האם חייב לילך למרחק כדי לקיים מצוה דאורייתא (וע"ע חדושים ובאורים ה,ד).